

– Çeviri Makale –

İBN SAİD EL-MAĞRİBÎ'NİN KİTÂB EL-COĞRAFYA'SINDAN ANADOLU'YA DAİR ANEKDOTLAR

İbn Saîd el-MAĞRİBÎ

Çev. Hasan ÇETİNEL

Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Baktaş Veli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Arap Dili ve Belâğatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

hasancetinel@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9851-2711>

Öz

Üzerinde yaşadığımız coğrafyanın köklü değişimlere tanık olduğu, Türk varlığı ve İslam'la tanıştığı dönemlere dair önemli veriler içerdiği kanaatiyle uzak bir coğrafyada doğmasına rağmen bölgeyi gezme fırsatı bulan, gözlem ve edindiği bilgileri yazıya aktaran Endülüs kökenli coğrafyacı ve tarihçi İbn Saîd el-Mağribî'nin Kitâb el-Coğrafya'sından Anadolu'ya ait kısa ancak bir o kadar değerli bir bölümün tercümesini yapmaya çalıştık. Elbette burada yer alan coğrafi, tarihi ve antropolojik veriler bu sahaların uzmanları tarafından kendi alan disiplinleri doğrultusunda değerlendirmeye tabi tutulacak ve yorumlanacaktır. Bu mütevazî çalışmanın, yaşadığımız coğrafyanın Anadolu'ya dönüştüğü döneme bir nebze ışık tutması ve daha geniş çaplı araştırmalara kapı aralaması en büyük dileğimizdir.

Anahtar Kelimeler: İbn Saîd el-Mağribî, Kitâb el-Coğrafya, Anadolu, Coğrafya, Selçuklular-Türkmenler

Anecdotes About Anatolia from the Book of Geography of Ibn Said al-Maghribi

Although the geography we live in has witnessed radical changes, it is known that it contains important data about the periods of Turkish existence and Islam, it is possible to visit the region with the knowledge and knowledge gained from a geographical area. We tried to translate a short but valuable part of Anatolia from hand-Geography. Of course, the geographical, historical and anthropological data will be evaluated and interpreted by the experts of these fields in line with their field disciplines. It is our greatest wish that this humble work will shed some light on the period in which our geography was transformed into Anatolia and open the door to wider research.

Key Words: Ibn Saïd al-Maghribi, Book of Geography, Anatolia, Geography, Seljuks-Turkomans

GİRİŞ

Soyu sahabeden Ammar b. Yâsir'e dayandırılan (610/1213) yılında Granada'da doğan, şair, edip, coğrafyacı ve tarihçi olarak değerli eserler kaleme alacak olan ibn Saïd, Ali b. Mûsâ el-Mağribî gençlik yıllarını İşbiliyye'de (Sevilla) geçirdikten sonra, anlatılanlara göre Hac maksadıyla doğuya yol alır. (640/1241) yılında babasını İskenderiye'de kaybettikten sonra Kahire'ye yerleşti ve burada Kitâb el-Muğrib fî Hula'l-Mağrib ile tanındı.¹

(644/1246) yılında. Eyyubîler'in Halep kolu hükümdarı II. el-Melikü'n-Nasır Selahaddin Yusuf'un elçisi olarak Kahire'ye gelen Kadı Kemaleddin İbnü'l Adîm ile tanışan İbn Saïd bu alimin teşvikiyle beraberinde Halep'e gitti. Orada kaldığı üç yıl boyunca el-Melikü'n-Nasır'ın teveccühünü kazanarak onun meclislerine katıldı. Bu arada ilmi çalışmalarını sürdürdü ve sık sık seyahate çıkıp Dımaşk, Hama, Humus ve Bağdat gibi ilim merkezlerini dolaştı. Daha sonra melikten izin alıp Halep'ten ayrılarak önce Dımaşk'a, oradan Kahire'ye geçti ve kısa bir süre Mısır'ın son Eyyubî hükümdarı Turan Şah'ın hizmetinde bulundu. 648'de (1250) hacca gittikten sonra Mağrib'e geri döndü ve Tunus'ta Hafsî Sultanı Muhammed el-Müstansır'ın hizmetine girdi (652/1254) On dört yıl sonra buradan ayrılarak Doğu İslam dünyasına doğru ikinci seyahatine çıktı ve Halep'ten başka Anadolu ve İran'ın da önemli ilim merkezlerini dolaştı. İbn Saïd'in o yıllarda Bağdat Abbasî hilafetini yıkan ve Doğu İslam dünyasının büyük kısmını hakimiyeti altına alan Hülagü ile görüşmeyi çok istediği. ancak hükümdarın ölümü sebebiyle bunu gerçekleştiremediği bilinmektedir. 675'te (1276- 77) Tunus'a dönüp yeniden Hafsl sultanı nın emrine girdi ve on yıl sonra da orada vefat etti. ² İlerleyen sayfalarda, İbn Saïd'in doğuya yaptığı yolculuklar sırasında gözlemlediği durumlara yer verdiği eseri olan Kitâb el-Coğrafya'sından Anadolu topraklarına dair önemli veriler içeren bir bölümün tercümesini bulacaksınız. Müellifin bu eseri; Endülüs, Kuzey Afrika, Anadolu, Avrupa coğrafyası bakımından önemlidir. Ancak zamanımıza bu eserin, "Bast el-Arz fî Tûlihâ ve'l-Arz" adlı muhtasarı ulaşabilmiştir. Bu muhtasar, ilk olarak W. Barthold tarafından "Receuil de Travaux Rediges en Memorie du Jubilee Scientifique

¹ Şeşen, Ramazan, "Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı", İslam Tarih Sanat ve Kültürünü Araştırma Vakfı (ISAR), İstanbul, 1998, s. 173

² Uslu, Recep, "İbn Saïd el-Mağribî", TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 1999, C. XX, s. 303.

de M.D. Chwolson, s.216-241'de (Berlin 1899) tanıtılmıştır. Ebu'l-Fidâ ve el-Makarrî gibi bir çok müellif, ibn Saîd'in eserlerinden faydalanmışlardır.³

Şeşen, ibn Saîd'in söz konusu eserinden Türk boylarından bazılarının görenek ve dini anlayışlarına dair dikkate değer bazı bilgilere değinir: "...Komanların doğusunda Peçenekler bulunur....Peçenekler ölülerini yakarlar...", "...Etil nehrinin batısında Komanların ülkesi bulunur. Bunlar Türklerden bir cinstir. Bunlar yıldızlarla uğraşır, onlardan ahkam çıkarırlar ve onlara ibadet ederler."⁴

(Eserin pdf Kaydında, 39. Sayfada الجزء الرابع-4. Bölüm Adı Altında Başlayan ve 40. Sayfada الجزء الخامس-5. Bölümde Sonlanan Kısımın Tercümesidir.)

Antakya, 52,5° boylamında. 38° enlemindedir. Antakya limanı gemiler için güvenli bir liman değildir. Çünkü burada Bilâd-ı Derûb'un (Anadolu) hakiminin filosu vardır. Bu bölge Rumlara aitken günümüzde Müslümanlarca fethedildi. Kuzeyinde Buhayrat el-Meşâil (Meşaleler gölü) bulunmaktadır ki, Antakya'nın kuzeyine düşen dağlara gece tırmanıldığında, gölün bulunduğu yerde meşaleler tutuşturulmuş hissi uyandırdığı için böyle adlandırılmıştır.

Antakya'nın doğusunda şu anda Konya'nın hakimi olan Alâu'l-Beyber'in(علاء البيبر-Alâaddin Keykûbat) kurmuş olduğu Alâyâ⁵ (علايا) şehri bulunmaktadır ki, iki şehir arası yüz millik⁶ mesafededir. Alâyâ, koydan biraz içeride ve enlem olarak Konya'dan biraz aşağıdadır. Alâyâ'nın doğusunda, yine aralarında yüz mil bulunan ünlü limanlardan Sekin (سكين) bulunmaktadır. Meyvelerinin bolluğuyla ünlü Aksar (اقسار), Alâyâ ve Sekin ile aynı boylamda, 40,5 derece enleminde bulunmaktadır. Yine meyveleriyle ünlü Aksaray, Aksar'dan boylam olarak biraz fazla ve aynı enlemde bulunmaktadır. Bilâd-ı Suğûr-u Şimâliyye'nin merkezi olan, kendisini çevreleyen dağın batısında ve nehrin kuzeyinde bulunan Sîs (سيس) şehri, 63° 20' boylamı ve 38° enleminde bulunur. Dağın kuzeyinde Suğûr el-Cezeriyye'nin merkezi olan 53° boylamında ve 40° 50' enleminde olan Malatya şehri bulunur. İbn-i Fâtîmâ'nın coğrafya'sında bu şekil de verilmiştir. Havârizmî, 61° boylam ve 39° enleminde olduğunu belirtmektedir. Fırat'ın doğusunda 63° boylamında

³ Şeşen, Ramazan, "Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı", İslam Tarih Sanat ve Kültürünü Araştırma Vakfı (ISAR), İstanbul, 1998, s. 174.

⁴ Şeşen, Ramazan, "İslam coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri", Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2001, s. 208.

⁵ Alanya

⁶ Yazar eserinin giriş kısmında bir milden kastının dörtbin zira' olduğunu belirtir ki, bu da yaklaşık 2,56 km mesafedir.

37° 40' enleminde olabileceğini de belirtmektedir. Malatya şu anda, Moğol ülkesinde İslam'ın bir çentiği ve Malatya kalesi de, büyük bir kayanın yanındaki küçük bir çakıl gibidir.

Bölgede Diyarbakır'ın merkezi olan, 66° boylam ve 37,5° enleminde, bahçelerin ve suların kuşattığı Nusaybin'e benzeyen Meyyâfârikîn bulunur. Meyyâfârikîn halkı, iki yıl süren Moğol kuşatmasında neredeyse köklerinin kazınacağını, yok olacaklarını ve geriye kalanların da bölgeyi terk ettiklerini aktardılar. Seyfûdevle Hamedânî'nin kabrinin burada olduğu bilinmektedir. Dicle'nin batısında Diyarbakır'ın Benî Ernak'ın (بني ارنق) merkezi Âmid (آمد) 65° 40' boylamında ve 39° 50' enleminde bulunur. Buranın yöneticisine Şâh-ı Ermen denir. Âmid, zengin tüccarlarıyla ve eğlence merkezleriyle ünlüdür. Doğusunda Erciş gölü vardır. Göl, batıdan doğuya ve güneye eğimli bir şekilde dört boylam ve yaklaşık bir enlem boyutundadır. Buradan diğer yörelere tuzlanmış balık gönderilir. Gölde Erciş-Ahlat arası ve diğer bölgeler arasında gemi seferleri düzenlenir. Batlamyus'tan nakledildiğine göre; 64° 40' boylam 39° enleminde Dicle'nin kaynağı bulunmaktadır. Kaynak Kalikla (قاليقلا)'nın doğusunda, Ahlat'ın batısında Kars isminde bir dağdadır. Bu kaynağa birçok nehir eklenir ve Âmid altında genişler ve orada nehre, altında işlemeli fiçilerin bulunduğu kerestelerin yan yana bağlanmasıyla oluşturulmuş sandallar iner.

66° boylam ve 39° 10' enleminde Erzen şehri bulunur. Erzen çayı Dicle'ye kavuşur ve orada çoğalır. Bu bölgede 66° 20' boylam ve 37° 50' enleminde boz şahiniyle ünlü Mardin şehri bulunur. Beşinci bölgenin ilk şehri, Ra's-ü Ayn⁷ (راس عين) 66° boylamında bulunmaktadır. Onun sularından Habur nehri doğmaktadır. Dicle'nin doğusunda üzerinden kar eksik olmayan Kurân-ı Kerim'de adı geçen ve yüksekliğinden dolayı çok uzaklardan görülebilen Cudi Dağı bulunmaktadır. Bu dağda, Seksenler⁸ isminde bir köy bulunmaktadır. Bu sayı Nuh (As) ile birlikte tufandan kurtulanların sayısıdır.

(Eserin pdf Kaydında, 44. Sayfadan Başlayıp, 46. Sayfanın Alt Kısımında Sona Eren Bölümün Tercümesidir.)

Konstantiniyye 49° 50' boylamında altıncı bölgenin sonunda ve 45° enleminde. Üç yönü deniz ve batı kısmı karadır. Seksen mil uzunluğunda

⁷ Bugün Suriye sınırları içinde bulunan ve sınırlarımızda bulunan Kamışlı'yı da kapsayan Haske kenti.

⁸ Cudi Dağı'nın eteğinde, Şırnak ilinin sınırları içerisinde günümüzde adı "Yoğurtçular" olan, "seksenler" anlamına gelen Heştan Köyü bulunmaktadır. Heştan köyünün Nuh tarafından kurulduğuna inanılır ve köyün ismi Nuh'un Gemisi'nde bulunduğu inanan seksen kişiye atfen böyle anılmaktadır.

http://www.astroset.com/bireysel_gelisim/anadolu/a5.htm

çok dağ bir boğaz bulunur. Sonunda da Nikomedyâ⁹ şehri bulunur. Burası Yunanların merkezi idi. Coğrafik olarak 51° boylamında, 44° ve 15' enlemindedir. Nikomedyâ'nın güneyinde bu bölge halkınca meşhur, deniz kıyısından içerde 50° 40' boylamı ve 43° 23' enleminde İzmir (اسمر) şehri bulunmaktadır. Bu şehrin güneyinde denizden uzakta, Yunanların eserlerinde filozoflar şehri olarak geçen İliya¹⁰ şehri 50° 55' boylamında bulunmaktadır. Bu bölgenin doğusunda Türkmen dağları ve şehirleri bulunmaktadır. Türkmenler, Selçuklular döneminde Rum şehirlerine fetheden, Türk kökenli kalabalık bir topluluktur. Türkmenler, kıyı şeridinde yaşayan Harâyita¹¹ adı verilen topluluğa sürekli akınlar düzenleyerek, çocuklarını esir alıp Müslümanlara satıyorlardı. Bu durum ateşkes zamanları ve sultanın engellemesi dışında sürekli devam ediyordu. Türkmenler, bütün beldelere gönderilen halılar imal ediyorlardı. Sahillerinde herkesin bildiği ve kendisinden İskenderiye ve diğer bölgelere kereste gönderilen, kendisine Battal Nehri'nin döküldüğü bir koyları vardı. Battal Nehri'nin üzerinde savaş zamanlarında kaldırılan ve barış zamanlarında indirilen bir köprü vardır ve bu nehir, Müslümanlarla Hıristiyanlar arasındaki sınırı teşkil eder. Nehre ismini veren Battal, Emeviler döneminde Rum şehirlerine en çok akın eden, ismi menkıbe kitaplarında geçen kişidir. Mezarı buradadır.

Daha önce bahsi geçen Antakya'nın kuzeyinde Tuğurla (طغورله) dağları vardır. Bu bölge ve havalisinde kendilerine Evc (الوج) denilen 200.000 Türkmen hanesinin bulunduğu söylenmektedir. Burada Tuğurla şehri vardır. Bu şehirle mızrak ve yay imal edilen Hıyâs (حیاص) Kalesi arasında iki fersah¹² mesafe vardır. Türkmen Dağları. Tuğurla ile Konstantiniyye'nin efendisi Kral Eşkerî'nin¹³ bölgesini birbirine bağlar. Tuğurla ve batısındaki köprü arasında 30 mil mesafe vardır. Bunun doğusunda Alâya dağından Harun Reşit'in Herakl'ı bozguna uğrattığı yere inen Herakl Nehri bulunmaktadır. Buranın doğusunda da Vâfık Taraha'nde geçen Bizans imparatoruna asi gelen Kehf

⁹ **Nikomedyâ** (Yunanca: Νικομήδεια, günümüz Türkiye'sinde [İzmit](#)) [Marmara Denizi](#)'ne açılan [İzmit Körfezi](#)'nin ucunda [Bitinya](#) kralı I. [Nikomedes](#) tarafından kuruldu.

¹⁰ Eskişehir.

¹¹ Harâyita; aynı esrede sakallarını kısaltmayan Hıristiyan cemaati olarak tanıtılmaktadır.

¹² Fersah, 12000 adıma veya 4 saatlik yola denk geldiği kabul edilen eski ölçü birimidir. Denizcilikte kullanılan eski Türk gemicilerinin kullandığı fakat günümüzde pek kullanılmayan 3 [deniz miline](#) eşit uzaklık birimi. Yaklaşık olarak 5685 [metreye](#) eşittir. Bir [Arap](#) fersahı ~5.76 km'dir ve bir [Fars](#) fersahı ise ~6.23 km'dir

¹³ Ebu'l Fidâ'nın eserinde, Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Keyhüsrev'in ölümünün anlatıldığı hicri 607 yılı olayları sırasında Kral 1. Teodor Laskaris bu isimle anılmaktadır.

Ashabi'nın sığındığı mağara bulunmaktadır. Daha doğuda ise Irak'taki Mutasım'ın fethetmeyi arzuladığı verimli, sulak otlaklar vardır. Rumlar buraya Karnabek (قرنيك) ismini verirler. Bu yönde Ankûriye¹⁴ (انكورية) şehri bulunmaktadır. Burasının Mutasım'ın fethettiği Ammûriye olduğu söylenir ve şu an Müslümanlara aittir. 53° boylamı ve 43° enlemindedir. Bu şehir batısından gelerek çevresini kat eden büyük bir nehir boyundadır ve bu bölge dağlarında, Türkmenlerden yaklaşık otuz bin hanenin barındığı söylenmektedir. Ankûriye'nin (Ankara) batısında , seksen fersah uzaklıkta Sultanbolu (سلطان بولي) şehri bulunmaktadır. İki şehir arasında tarlalar ve su kaynakları bulunmaktadır. Bu şehirde suyu kesintisiz akan ve sıcak akan iki hamam bulunmaktadır.

Ankûriye (Ankara) ile Konya arasında dört günlük mesafe vardır. Konya, 45° boylam ve 41,5° enlemindedir. Güneyindeki dağdan inen ve şehrin batısını kat eden bir nehir bulunmaktadır. Nehrin çevresi otlaklar, meyve ve sebze bahçeleriyle çevrelenmiştir. Dağlar şehri çevrelerken, şehir kuzey yönünden dağlara uzak kalacak şekilde gelişmiştir. Kuzey kapısına, kuzey yönünü işaret eden heykelinin dikilmesini emreden hakimi adeta; “dağlar buradan uzakta, bunun ne zararını gördünüz” der gibidir. Konya'da binalar kerpiçten olup, zenginlerin ve yöneticilerin evleri beyaza boyanmıştır. Yine yöneticilerin ve seçkinlerin evlerinde beyaz mermer levhalar kullanılmıştır. Burada da diğer birçok Rum şehrinde olduğu gibi, bol miktarda limon, üzüm ve diğer meyveler bulunur. İri taneli, leziz fıstıklar şehrin diğer bölgelerinden temin edilir. Ayrıca buraya has Kamer ed-Dîn (قمر الدين) adında, meşhur ve Şam kayısılarından daha değerli bir kayısı türü vardır.

Şehrin sultanı, Selçuk soyundandır. Selçuklular, Müslümanlığı seçen, Türkistan'dan Şam Denizi'ne kadar hüküm süren ve Diyâr-ı Rûm olarak bilinen bölgeleri fetheden Türklerdir. Bundan dolayı Sultan'a; Sâhibü'l Kubbe ve't-Tayr (صاحب القبة و الطير) denilmiştir. Bugün onun toprakları ve mülkü Moğol Devleti'ne tabidir. Onun saltanatı, valilerin, kadıların, tüccarların; hamamların ve camilerin bulunduğu yirmi dört büyük şehri ve dört yüz bin köyü kapsamaktadır. Bu köylerden otuz altı bini harap olmuştur. Yine bu şehirlerde halen aktif gümüş ve demir madenleri bulunmaktadır.

Konya'nın kuzeyinde, 1,5 derece boylam ve çeyrek derece enlem daha ileride Akşar¹⁵ (اقشار), bulunmaktadır. Akşar sulak, kalabalık ve güzel şehirlerden bir tanesidir. Leziz elmalar, büyük armutlar, kaliteli ayvalar ve erikler bol miktarda yetişmektedir. Akşar'ın doğusunda çok güzel halıların

¹⁴ Ankara

¹⁵ Akşehir.

dokunduğu Aksaray (اقصرا) bulunmaktadır. Akşar'la aynı enlemde, boylam olarak bir derece ileride bulunmaktadır. Aksaray'da geniş düzlükler ve tarlalar bulunmaktadır ve yük arabalarıyla Konya'ya taşınan meyveler yetiştirilmektedir. Belde halkının söylediğine göre; Konya-Aksaray arası mesafe tıpkı Aksaray-Kayseri arası gibi kırk sekiz fersahtır. Kayseri şehri Kayser'e bağlı olduğu için asrımızda bu adı almıştır. Kayseri Sultan tarafından ikinci bir merkez olarak kullanıldığı, yani Konya ve Kayseri arasında gidip geldiği için, büyük bir şehirdir. 56,5° boylamında ve 42° 40' enleminde. Kayseri Aksaray arası bütün yol tarlalar ve ortasından kağnıların gelip geçtiği düzlüklerle doludur. Kayseri'nin doğusunda, tüccarlar nezdinde şöhret bulmuş ana şehirlerden bir tanesi olan Sivas (سيواس) şehri 57,5° boylamında ve 41° 40' enleminde bulunur. Kayseri-Sivas arası yolu kat eden yolcular, özellikle soğuk kış aylarında tüm ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri yirmi dört hanın(Kervansaray) varlığından bahsederler. Sivas'ın doğusunda, kuzey yönünde Diyâr-ı Derûb'un¹⁶ (بلاد الدروب) son şehri olan Erzurum, 64° boylamında ve 42° 30' enleminde bulunmaktadır. Erzurum'un kuzeyini ve doğusunu kapsayan menekşe tarlaları, sık ormanları ve su gözelerinden, Fırat Nehri'nin kaynağı doğup gelmektedir. Fırat'ın kaynağı, 64° 30' boylamında ve 43,5° enleminde bulunmaktadır. Yöre halkı Erzurum'un, yeryüzünün en yüksek yeri olduğunu söylemekte, hatta kimileri biraz abartarak bütün yeryüzünden kırk zira' yüksek olduğunu iddia etmektedirler. Bu kaynaktan iki göz çıkmaktadır ki, bir tanesi Fırat, bir tanesi de doğu yönünde akan ve Bahr'ül Bâb'a (بحر الباب)¹⁷ dökülen büyük bir koldur. Bu kaynağın yakınında birçok su gözesi ve özellikle menekşeler olmak üzere bir çok bitki vardır. İbn-i Fâtîmâ; Fırat'ı 68,5° boylamında 41° 20' enlemindeki dağdan akıp gelen bir nehrin beslediğini iddia eder. Batlamyus da Fırat'ın kaynağını bu konumdan başlatır. Bu bahsi geçen dağda Azerbaycan'ı kat eden ve Bahr'ül Bâb'a dökülen Aras Nehri'nin kaynağı 70° boylam ve 42° 22' enleminde bulunmaktadır.

Sivas ile Erzurum şehri arasında meşhur Erzincan şehrinin bulunduğu söylenmektedir. Her bir şehrin arası altmış fersahtır. Erzurum-Erzincan arası yolun tamamı, su kaynakları, tarlalar ve ovalarla doludur. Anlatıldığına göre; yolcular Tebriz-Konya arası mesafeyi, kağnılarla kırk günde kat edebilmiş.

Doğuya doğru uzayıp giden Fırat Nehri'nin güneyinde, dağları Azerbaycan'a sokulan bölgenin merkezi olan Şirvan şehri 68° 56' boylam ve 41° 43' enleminde yer almaktadır.

¹⁶ Diyâr-ı Rûm kast edilmekte.

¹⁷ Hazar Denizi.

SONUÇ

Yukarıdaki satırları okuyan birisinin tüm bu bölgelerin bizzat müellifimiz tarafından gezilerek, gözlemlenerek kayda geçirildiğine dair kesin bir bilgiye ulaşmasına yetmeyebilir. Velez ki, müellif eserinde yer verdiği malumatın bir kısmına, oraları daha önce gezmiş birilerine kulak vererek veya dönemin revaç bulan tarih ve coğrafya eserlerine atıfta bulunarak erişmiş olsa dahi, bu kısa bölümde dönemin Anadolu şehirlerinin kültürel durumu, Türkmen topluluklarının nüfus hareketlilikleri vb. hususlarda kayda değer veriler barındırmaktadır.

Zenginlere ait süslü evleri, o dönemde ün bulmuş kayısı, şehrin yöneticisine ait olduğu söylenen heykele yapılan atıfla Konya gibi önemli bir Anadolu şehri hakkındaki bilgiler dikkate şayandır. Yine, bugün yöre halkı tarafından da Nuh tufanı sonrası kurtulan 80 kişinin yerleşimi sonucu kurulduğuna inanılan “Seksenler” köyüne yapılan atıf da dikkatten kaçmamaktadır. Anadolu’nun coğrafi ve etnik yapısı yanı sıra, Moğol istilasının etkilerine dair verilen bilgiler de yine dikkatten kaçmamaktadır.

Hristiyan toplum üzerine akınlar düzenleyerek onları huzursuz eden ve meşhur halı dokumalarına değinilen Türkmenlerin tarihte etkin rol oynamaya başladıklarına ve Selçuklu Sultanı ile onun bir zamanlar Anadolu’nun tamamında kendisini hissettiren kudretinin Moğollar eliyle zayıflatıldığına da bu satırlarda tanıklık etme şansı buluyoruz. Hatay’ın kuzeyine tekabül eden bölgedeki 200.000 çadırılık Türkmen topluluğu, Anadolu’da küçümsenemeyecek bir Türkmen varlığının o dönemde var olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

İbn Saîd el-Mağribî, “Kitâb el-Coğrafya”,

<http://al-hakawati.net/Content/uploads/Civilization/كتاب-الجغرافيا.pdf>

Şeşen, Ramazan, “İslam coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri”, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2001, s. 208.

Şeşen, Ramazan, “Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı”, İslam Tarih Sanat ve Kültürünü Araştırma Vakfı (ISAR), İstanbul, 1998.

Uslu, Recep, “İbn Saîd el-Mağribî”, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 1999.

http://www.astroset.com/bireysel_gelisim/anadolu/a5.htm